

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1615/2016
16.05.2018. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија: Предрага Трифуновића, председника већа, Звездане Лутовац, Јелене Боровац, Бранка Станића и Гордане Ајншпилер Поповић, чланова већа, у парници тужилаца АА и ББ, обоје из ..., чији је заједнички пуномоћник Мирослав Рњаковић, адвокат из ..., против туженог ВВ ..., чији је пуномоћник Немања Алексић, адвокат из ..., ради утврђења и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 740/16 од 24.02.2016. године, у седници одржаној 16.05.2018. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 740/16 од 24.02.2016. године, као изузетно дозвољеној.

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА као неоснована ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 740/16 од 24.02.2016. године у односу на утврђење апсолутне ништавости члана 4. став 7. Уговора о стамбеном кредиту број ... закљученог 09.10.2007. године између тужиоца и тужене у делу којим је уговорено да се висина каматне стопе и начин обрачунавања и наплате аутоматски усклађују „са ... изменама аката пословне политике банке“.

УСВАЈА СЕ ревизија тужене, **УКИДАЈУ СЕ** пресуде Апелационог суда у Београду Гж 740/16 од 24.02.2016. године и Трећег основног суда у Београду П 2032/15 од 31.08.2015. године у преосталом делу и предмет у том делу враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 740/16 од 24.02.2016. године, одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђена пресуда Трећег основног суда у Београду П 2032/15 од 31.08.2015. године. Том пресудом, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев тужиоца и утврђено да је апсолутно ништава одредба члана 4. став 7. Уговора о стамбеном кредиту бр. ... закљученог 09.10.2007. године између тужиоца и тужене којим је уговорено да се висина каматне стопе и начин обрачунавања и наплате аутоматски усклађује „са ... изменама аката пословне политике банке“. Ставом другим изреке, тужена је обавезана да тужиоцу по основу неоснованог обогаћења исплати појединачно означене динарске месечне износе почев од новембра месеца 2007. године па закључно са фебруаром месецом 2014. године са законском затезном каматом на те износе почев од 02. у наредном месецу у односу на текући месец, до коначне исплате. Ставом трећим изреке, тужена је обавезана да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка од 209.838,00 динара.

Против наведене правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права, са предлогом да Врховни касациони суд о ревизији одлучи на основу члана 404. ЗПП („Службени гласник РС“, бр.72/11, 55/14), због разматрања правних питања од општег интереса и ради уједначавања судске праксе.

Врховни касациони суд је прихватио предлог тужене за одлучивање о њеној ревизији као изузетно дозвољеној јер је нашао да су за то испуњени услови из члана 404. ЗПП, с обзиром да постоји потреба да се размотре питања од општег интереса у погледу пуноважности одредбе о промени уговорне каматне стопе у зависности од измене аката пословне политике тужене банке и њеног правног дејства на судбину уговора о стамбеном кредиту са валутом у швајцарским францима, односно на правне последице ништавости такве уговорне одредбе. Ово спорно питање значајно је и са становишта уједначавања судске праксе.

Испитујући правилност побијане пресуде у смислу члана 408. ЗПП Врховни касациони суд је нашао да ревизија није основана у делу који се односи на утврђење апсолутне ништавости уговорне одредбе о промени уговорне каматне стопе у зависности од измене аката пословне политике тужене банке, али да је основана у преосталом делу због погрешне примене материјалног права.

Доношењем побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци као корисници кредита и тужена банка као давалац кредита, закључили су 09.10.2007. године уговор о стамбеном кредиту број ..., којим је банка одобрила корисницима кредита дугорочни наменски кредит од 164.400,00 CHF у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан пуштања

кредита у течај, са роком отплате до 31.10.2031. године (на 24 године) ради плаћања дела купопродајне цене за двоипособни стан. Чланом 4. је уговорено да ће корисници кредита на дуговани износ главнице, а почев од дана пуштања у коришћење па до коначне отплате кредита, плаћати банци камату по стопи која износи шестомесечни LIBOR за CHF заокружен на горњу четвртину плус 5,20% на годишњем нивоу (каматна стопа). Ставом 2. истог члана је предвиђено да ће банка каматну стопу усклађивати са променом LIBOR-а за CHF најмање два пута годишње и то сваког 30.06. и сваког 31.12. у години. Ставом 6, да се камата обрачунава месечно, да је укључена у ануитете и да се уплаћује у складу са чланом 5. овог Уговора. Побујаним ставом 7. овог члана, корисници кредита су се сагласили да прихватају, без права приговора, да се висина каматне стопе и начин њеног обрачунавања и наплате, аутоматски усклађује са променама LIBOR-а, изменама законских прописа и актима пословне политике банке, без обавезе уговорних страна да закључују посебан анекс уговора, с тим што је банка дужна да пре почетка примене промењене каматне стопе о томе писмено обавести кориснике кредита. Чланом 5. Уговора корисници кредита су обавезани да одобрена средства кредита, увећана за камату из члана 4. истог уговора, уплаћују банци у виду једнаких редовних месечних ануитета до коначног измирења дуга по овом уговору. Први ануитет је доспео за плаћање дана 30.11.2007. године, а последњи доспева дана 30.10.2031. године. Утврђено је да тужена банка током отплате наведеног стамбеног кредита, осим у случају промене LIBOR-а, мењала каматну стопу и у складу са њеним актима пословне политике, тако што је повећала променљиви део каматне стопе који је приликом закључења уговора био 5,20% на годишњем нивоу. На основу основног и допунског налаза и мишљења судског вештака економско-финансијске струке од 21.03.2014. године, утврђено је да су тужиоци за период од 30.11.2007. закључно са 28.02.2014. године, у односу на уговорени износ, више уплатили за 9.988,68 CHF што прерачунато у динаре износи 709.232,98 динара у појединачно назначеним месечним динарским износима (за које је усвојен тужбени захтев за исплату).

Полазећи од утврђеног чињеничног стања првостепени суд је усвојио тужбени захтев тужилаца, утврдивши да је апсолутно ништава одредба члана 4. став 7. Уговора о стамбеном кредиту закљученог 09.10.2007. године између парничних странака, у делу у којем је уговорено да тужена банка задржава право измене висине каматне стопе и начин њеног обрачунавања и наплате у зависности од измена аката своје пословне политике. Према становишту првостепеног суда, ова уговорна одредба у побујаном делу је ништава зато што је њена садржина одређена само вољом једне, јаче уговорне стране – тужене банке, чиме је нарушено начело равноправности странака у облигационом односу из члана 11. Закона о облигационим односима (ЗОО). Ово из разлога што су уговори о кредиту по својој суштини уговори по приступу, чија је форма и садржина одређена на основу члана 1066. ЗОО. Такође је закључио да новчана обавеза корисника кредита у погледу променљивих уговорних елемената као што је висина каматне стопе, мора бити мерљива и одредива у смислу чланова 46, 47. и 50. ЗОО. Због тога наведена овлашћења тужене банке да својим актима пословне политике мења променљиву каматну стопу без мерљивих и објективних критеријума на терет корисника кредита, чини њихову обавезу плаћања уговорене камате нејасном и неодредивом, што све води правном закључку о апсолутној ништавости побујане уговорне одредбе на основу чланова 103. и 105. став 1. ЗОО.

Другостепени суд је у побијаној пресуди прихватио изложено правно становиште првостепеног суда, уз додатни аргумент да је оспореном уговорном одредбом нарушен један од основних начела учесника облигационог односа – начело једнаке вредности давања из члана 15. ЗОО јер је наведеном неодређивом формулацијом применљивог елемента уговорене каматне стопе, банци омогућено да једнострано утиче на висину новчане обавезе корисника кредита (односно на њено повећање) услед чега се са сигурношћу не може утврдити, висина њиховог укупног задужења за цео период дугорочне отплате оваквог стамбеног кредита.

Врховни касациони суд у потпуности прихвата изложену правну аргументацију нижестепених судова и налази да нису основани ревизијски наводи тужене о погрешној примени материјалног права у делу побијане пресуде која се односи на утврђивање апсолутне ништавости оспорене уговорне одредбе.

Тужени неосновано истиче да су при закључењу наведеног уговора о стамбеном кредиту уговорне стране биле равноправне, односно да се у потпуности поштовало начело слободе уговарања и начело равноправности, стога што се и по становишту овога суда ради о уговору по приступу у којем је основни и обавезни елемент уговора сачинила банка као давалац финансијске услуге (кредита) а корисник те услуге прихватио унапред одређене услове уговора, због чега не може бити равноправности уговорних страна у смислу члана 11. ЗОО. Ради се о уговору о стамбеном кредиту са валутном клаузулом у швајцарским францима закљученим на основу чланова 1065. и 1066. у вези члана 395. ЗОО и члана 25. став 1. у вези члана 2. тачка 24. Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр.62/06, са изменама).

Уговарање променљиве каматне стопе код оваквог уговора о банкарском стамбеном кредиту као двостраног – теретног уговора, не даје даваоцу кредита овлашћење за ограничење основног принципа слободе уређивања облигационих односа и за непридржавање начелима равноправности, савесности и поштења и једнакости давања у смислу чланова 11, 12. и 15. ЗОО, на начин једностраног повећања променљивог дела каматне стопе изнад иницијално уговорене каматне стопе.

Без утицаја су ревизијски наводи тужене да нема разлога за утврђивање ништавости побијане уговорне одредбе јер је за раније закључене уговоре о стамбеним кредитима који садрже одредбу о променљивој каматној стопи која није у складу са овим законом; прелазном одредбом члана 54. Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“, бр.36/11, 139/14) прописана обавеза банака да ускладе ове уговоре са члановима 8. и 26. став 1. до 3. тог закона, који је донет и ступио на снагу у току трајања овог уговора о стамбеном кредиту са вишегодишњим трајањем (који се у том погледу примењује на несвршене ситуације и недоспеле обавезе). Ово из разлога што се у случају декларације ништавости конкретне одредбе, она на тај начин отклања из правног поретка и замењује условима из императивних прописа, па то не утиче на обавезу тужене банке да променљиву каматну стопу утврди на начин прописан члановима цитираног закона.

Из изложених разлога Врховни касациони суд је на основу члана 414. став 1. ЗПП, одлучио као у ставу првом изреке ове пресуде.

Међутим, за сада се не може прихватити изложено правно становиште у побијаној пресуди, да је тужена банка у обавези да тужиоцима исплати утврђене динарске месечне износе за које се неосновано обогатила због ништаве уговорне одредбе о променљивој каматној стопи јер приликом доношења побијане одлуке о овом захтеву тужилаца, нижестепени судови нису уопште имали у виду Одлуку Народне банке Србије о мерама за очување стабилности финансијског система са кредитима индексираним у иностраној валути донету 24.05.2015. године („Сл. гласник РС“, бр.21/2015 и 51/2015) због чега је релевантно чињенично стање остало непотпуно утврђено. Ова Одлука донета на основу члана 14. став 1. тачка 11. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр.72/03 са изменама) а у вези са чланом 28. став 7. и чланом 31. став 3. Закона о банкама („Службени гласник РС“, бр.107/05 са изменама) представља специјални пропис из области банкарских послова, који се супсидијерно примењује, с обзиром да је тачком 1. ове одлуке прописано да се истом уређују мере и активности које је банка дужна да примени у вези са стамбеним кредитима индексираним у швајцарским францима и другим кредитима индексираним у иностраној валути, одобреним физичким лицима, а ради очувања стабилности финансијског система у Републици Србији.

Према тачки 2. став 1. ове Одлуке, банка је дужна да за сваки појединачни уговор о кредиту у отплати који је закључила са корисником пре почетка примене Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“, бр.36/2011) без обзира на страну валуту у којој је овај кредит индексан, утврди укупан износ новчаних средстава која је наплатила по основу повећања неодредивих елемената променљиве каматне стопе (на пример промена каматне стопе у складу са актима пословне политике итд.) и то у периоду од једностраног повећања каматне стопе до почетка примене тог закона.

Ставом 2. исте тачке регулисан је начин на који се утврђује укупан износ новчаних средстава из става 1, а ставом 4. ситуација обрачуна износа више наплаћених средстава, ако је каматна стопа изражена као збир референтне каматне стопе (LIBOR или EURIBOR) и марже. Став 5. исте тачке прописује дужност банке да утврђени износ из става 1. ове тачке (на начин обрачуна утврђен у овој тачки), урачуна у превремену отплату кредита и да о томе кориснику кредита достави обавештење са измењеним планом отплате кредита у року од 30 дана од дана ступања на снагу ове одлуке.

Тачком 3. цитиране Одлуке прописана је обавеза банке да у одређеном року корисницима стамбених кредита индексираних у швајцарским францима, понуди четири модела закључења анекса уговора којим би се изменили услови отплате кредита.

Зато ће првостепени суд у поновном поступку поуздано утврдити укупан износ новчаних средстава који је тужена банка наплатила тужиоцима на основу повећања неодредивих елемената променљиве каматне стопе (у складу са актима своје пословне политике) и то на начин обрачуна прописан у ставовима 2-4 тачке 2. цитиране Одлуке.

Такође ће проверити и утврдити да ли је банка поступила у смислу наведене тачке 3. и понудила им као корисницима кредита, неки од предвиђена четири модела закључења анекса уговора којим би се изменили услови отплате стамбеног кредита индексираног у швајцарским францима, да би потом могао да оцени да ли се тај новчани износ може урачунати у превремену отплату кредита у смислу става 5. тачке 2. исте одлуке.

Како одлука о трошковима поступка зависи од одлуке о главној ствари то је и она укинута.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је на основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучио као у ставу другом изреке.

**Председник већа - судија
Предраг Трифуновић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић